

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

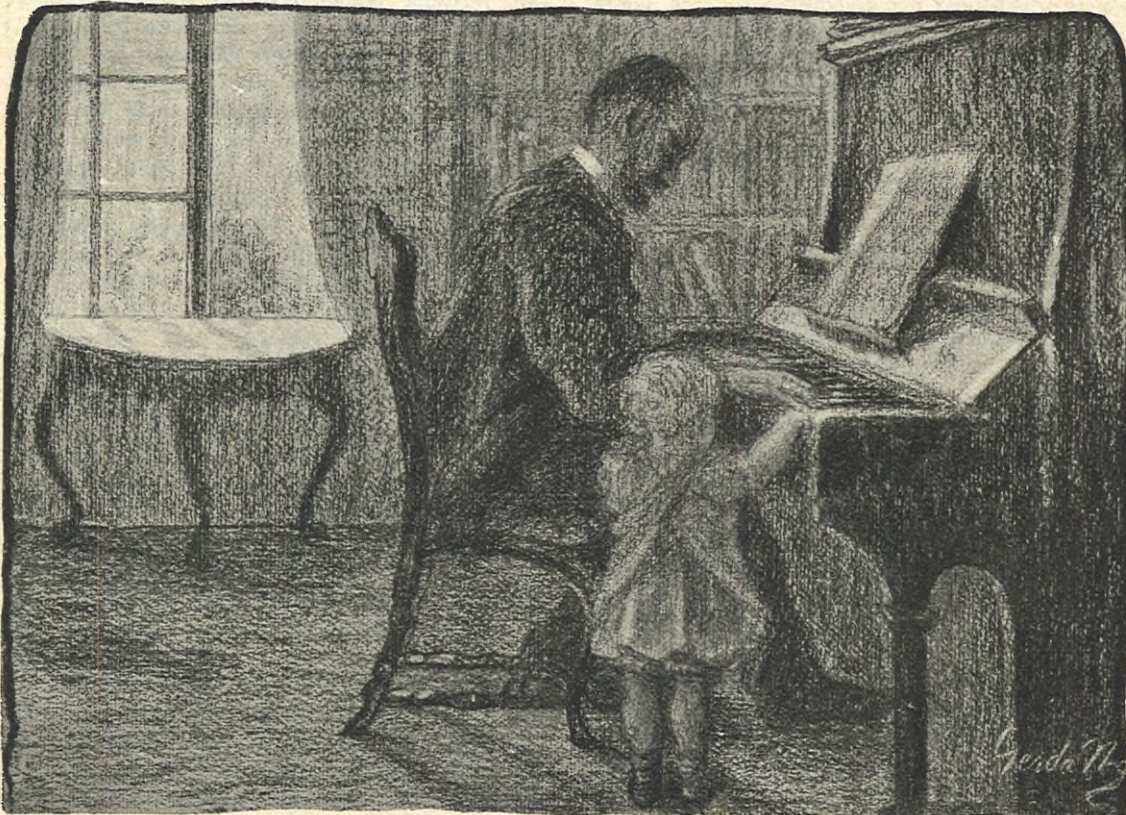

ILLUSTRERAD TIDNING

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

Schumanns "Aftonmusik" och tvååringen.

SJÄLENS VEMOD löses
i ackorder djupa.
Sakta stiga de och sakta
klagande i dunklet sjunka,
dofva, tunga, men dock fria,
höjda öfver jordens sorger.

Göran, gossen lille,
öppnar dörrn och stiger på,
undrar hvad för lustigt lekverk
far med sina fingrar drivver.
Plötsligt, midt i skymningstoner
hamrar skarp och gäll diskant.

Bort små fingrarne jag slår,
men han envis är, krabaten,
och vill vara med i leken.
Tvenne gånger än jag måste
smälla hand, som mjuk och liten
fram sig vågar allt mer tveksam.

Men när fjärde gång diskanten
hotar falla in i basen,
vänder jag mot liten tjufpojck

ögon, hvilka ännu spegla
kvällsmusikens tunga allvar,
och jag ser på gossens ansikt.

Se, de runda fina kinder
purpras mer och mer, det rycker
i den röda munnens gipor,
och nu börja tårar fylla
klara rara barnaögon,
men sin gråt han än betvingar.

Bort till nästa rum han springer,
möter moders famn därinne.
Då brast dämnda gråten ut.
Men på frågorna af mor,
hvi han grät, han intet svarte,
bara grät en stund förtviflad.

Snabbt likväl på flykt drefs sorgen
af förtrollerskan, af mor,
och jag hör hur pysen skrattar
högt och hjärtligt efter vanan,
när hans mor med honom skämtar,
leker gömma bak gardin.

Men jag sitter vid musiken
tankfull kvar, ser än framför mig
litet rosigt barnansikte
tappert kämpande med gråten,
och i sin tur mina ögon
fyllas utaf varma tårar.

Ty hvad var det som kom gossen
till att bli så undersam,
stilla tystna och till sist
brista ut i gråtens flöde?
Var det ej en dunkel känsla,
att han än stod utanför?

Utanför den vuxnes värld
med dess tystnad, vemod, oro,
med dess styrka, med dess vildhet,
utanför det stora strömdrag
i det vida, djupa hafvet,
där så många vågor vandra.

Lilla barn, som än på stranden
springer af din muntra vårbäck,
en gång skall du hinna hafvet,
längta ut till stora vågor,
längta efter vind i seglen
och att plöja egen bana.

Käre lille, aldrig högre
jag dig älskat än den stunden
i din själ för första gången
i en skygg och hastig aning
mötet skedde mellan barnets
ljusa värld och mannens vemod.

Än jag ser ditt
ansikt bäfva
som för låsta hem-
ligheter,
och jag minnes
glad, min gosse,
hur du tystnade
i allvar
och i kamp, när
första gången
du en andens gåta
mötte.

JOHN KRUSE.

REGEMENTSPASTORN FIL. DR. ERIK MODIN.

En norrländsk kulturhistoriker.

DET TYSTA intelligensarbetets män förtjäna särskildt i vår tid — intervjuernas och de grella reklamernas tid — att uppmärksammas för sin gärning. Består då denna gärning i forskning och skildringar, som söka klarlägga våra landskaps historia och kultur under gångna tidsskeden, har densamma en sant nationell betydelse. Det är ett sådant af fosterlandskärlek genomadt verk och dess skapare, som skildras här nedan.

EN BETYDELSEFULL yttring af den nationella pånyttfödelse, som fosterlandsvännen med glädje förmärker i våra dagars Sverige, är den alltjämt stegrade hörsamhet, med hvilken vårt folk lyssnar till den urgamla maningen: "känn dig själf!" Och om det än ur en bestämd synpunkt finnes fullgoda skäl för att datera denna pånyttfödelse från krisåret 1905, då — såsom det med sanning blifvit sagdt — ett svärd gick genom svenskarnes själ, så bör det dock icke otacksamt förgätas, att nationalandans uppvaknande till nytt och rikare lif dessförinnan hade på flerehanda sätt förberedts. Som sig borde, gick eliten af landets bildade ungdom i främsta ledet vid vägröjningsarbetet. När redan för ett halfsekel tillbaka den unge uppsalastudenten Artur Hazelius under sina vandringar i svenska odalbygder mottagit de första impulserna till sitt lufs ovanskliga storbragd, att rädda från glömska och tillintetgörelse minnena af vårt folklif och våra folkseder, då gaf han därmed också uppslaget till en nationell själfranssakan, och hans initiativ verkade, när det omsattes i handling, utomordentligt eggande i mångahanda riktningar.

Af samma motiv som bestämde denne banbrytares sträfvanden leddes ock de i början af 1870-talet uppståndna s. k. landsmålsföreningarna vid rikets universitet. Dessas verksamhet har icke, såsom mången torde föreställa sig, resulterat endast i den populära förlustelsegenre, som kallas "landsmål" och som tyvärr icke så

sällan urartat till vulgärt varietégyckel, utan den har varaktigast och bäst framträdt i litterära och vetenskapliga verk, hvilkas syfte varit att bevara och förklara folkmål och folktraditioner. Både vår språkforskning och kulturhistoria ha sålunda riktats med talrika och vägande bidrag af män, som gjort sina lärospån inom de på 70- och 80-talen lifligt aktiva landsmålsföreningarna, och särskildt har dessa föreningars tidskrift inrymt många härliga frukter af den fosterländska forskarmöda, hvars föremål är den svenska landskaps- och bygdehistorien. En hedersplats bland de i nämnda publikation införda skrifterna på sistnämnda område intager — både hvad det yttre omfånget och det vetenskapliga värdet beträffar — det 1902 tryckta verket "Härjedalens ortnamn och folksägnar". Då dess författare, regementspastorn och komministern Erik Modin, vid Uppsala universitets i våras firade Linné-fest bekransades med den filosofiska lagern "honoris causa", har det synts mig lämpligt att för Iduns stora läsekrets erinra om den i sin ädla anspråkslöshet trofasta och givande forskargärning, som därmed fick en vacker och välförtjänt belöning.

*

När undertecknad hösten 1888 som nyvorden "civis academicus" i Uppsala inskrifvits i Norrlands nation, mötte jag i Erik Modin en något äldre landsman, med hvilken jag genast af mångsidig intressegemenskap fördes närmare samman, och mellan oss knöts en vänskapsförbindelse, som alltjämt hållit och fortfarande håller oss i rapport med hvarandra, fastän våra yttre vägar skildes för närmare tjugtu år sedan. Modin stod nämligen nära slutet af sin akademiska studiebana, när jag begynte min. Han var en vaken och intresserad deltagare i nationslifvet och i flere af de rörelser med nationell eller ideell innebörd, som satte sin prägel på dåtidens studentlif, och särskildt var han aktivt verksam inom landsmålsföreningen, där han engagerades företrädesvis för arbetena inom en specialsektion med uppgiften att samla material till en framställning af djuren, sådana de te sig i folkets tro och diktning. I de under flere år pågående förarbetena till detta företag gjorde han goda insatser, och skulle de genom mångas samverkan tillhopabragta samlingarna någon gång ytterligare förkofras, bearbetas och smältas samman till ett helt, vore Modin säkerligen väl skickad att utföra ett slikt värf — detta äfven af den anledningen, att han, såsom jag längre fram får tillfälle erinra, äger zoologiska fackinsikter.

Hvad som först förde mig tillsammans med Erik Modin var emellertid icke hans "landsmåleri",

LINSELLS PRÄSTGÅRD I HÄRJEDALEN.

När ni härnäst köper skodon begär då att få se

Victoria
kängor

Profva dem och övertyga Eder att de göra skäl för namnet

"Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla moderna färger och skinnsorter, till populära priser.

utan en annan sida af hans personlighet, som kan förtjäna omnämnas i samband med dessa ungdomserinningar, enär den icke framträdt i hans mognare mannaålders gärning. Jag åsyftar det *vittra* intresse han lade i dagen under studentåren. Inom kamratkretsar hade han redan tidigt framträdt såsom en poet, hvars alster visserligen icke utmärktes af någon utpräglad litterär egenart, men röjde känsligt formsinne och ideell läggning. Hans lyriska förstlingar publicerades i flere tidningar (bl. a. Idun) och i en litterär uppsalakalender, "Från Fyris' strand", som utkom till julen 1888 och bland sina medarbetare räknade flere sedan inom litteratur och press bekanta namn: O. E. Lindberg, Sven Söderman, Fredrik Nycander, Johan Bergman, Martin Bolander m. fl.

Till resultatet af Modins litterära arbete under studentåren hör ock en "Matrikel öfver i Uppsala studerande norrlänningar 1595—1889", som han utgaf i förening med undertecknad. För min del måste jag bekänna, att jag med något "blandade känslor" erinrar om detta ursprungligen på mitt initiativ tillkomna arbete, ty det blef tyvärr — i följd af utgiftstidens knapphet och andra omständigheter — blott ett magert skelett, en bristfällig namnrulla, och icke det fylliga personhistoriska verk, som vi — två studenter utan yttre resurser! — i vårt sangviniska ungdomsöfverdåd drömde om att skapa. Nu hoppas jag endast, att det måtte lyckas någon framtida biografisk samlare att realisera denna plan och fullborda hvad vi föregångare redligt syftade till, men saknade möjlighet att utföra.

*

Erik Modin är norrlänning till bördan, och hans hänförelse för fosterbygdens utforskande har sin källäder i den minnesgoda kärlek till fädernetorfvän, som i hög grad utmärker söner och döttrar af vårt sköna "framtidsländ" i höga Norden. Född den 16 augusti 1862 i Tåsjö, Ångermanland, där hans nu hänsofne fader var folkskollärare, gjorde han sina skolstudier och tog sin mogenhetsexamen i Härnösand. 1883 kom han till Uppsala och satte först den filosofiska graden som sitt studiemål, men öfvergick snart, drifven af böjelse därtill och påverkad af en inre afgörelse, till teologiska studier. Efter af lagda akademiska examina prästvigdes han i dec. 1889 för tjänstgöring i sitt fädernestift.

I det föregående är nämndt, huru Modin under studentåren mycket aktivt tog del i landsmålsföreningarnas sträfvanden. Hans intresse för "folkloristiska" studier undfick kraftiga väckelser genom bekantskapen med sådana män som professor J. A. Lundell

Lagermans flytande putspomada BON AMI.

portion kläder i maskinen, som har tätt slutande lock, så att imman ej kommer ut. I maskinen måste förut kokas tvållut af Kastoria eller Sunlighttvål i lagom mängd. 3 à 4 tvålar åtgå inalles till en ordinär tvättkorg med kläder.

Vid maskinens behandling behöfver man blott följa beskrifningen.

På en sex à sju timmar kan man hinna tvätta ganska mycket och få det rent utan att behöfva stöta eller gnugga. De kläder jag på detta sätt tvättat utan hjälp voro hvitare än de, som behandlats på vanligt sätt af tvätterska.

Således en besparing af tid, kraft och pengar och på samma gång det härliga medvetandet att vara oberoende af tvättgummor.

Nu några ord om sömnaden. Då jag tillbringar flere timmar dagligen vid skrifbordet, har jag på vintern endast tid till smärre nödvändiga lagningar. Men höst och vår kommer en sömmerska, som lagar upp gammalt och syr nytt. Så mycket som möjligt hjälper jag henne och syr för hand allt som fordrar mera omsorg. Endast undantagsvis lämnas finare klädningar att sys utomhus. Om sommaren synas och upphjälps innehållet i linneskåpet, men utan hjälp.

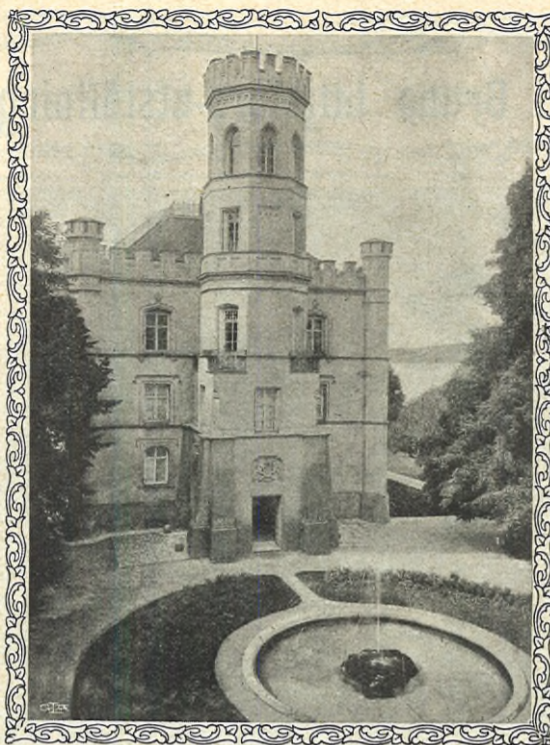
Det kanske tyckes underligt, att jag här så öppet talat om vårt eget hemlif, som ju borde vara fridlyst, men den, som arbetar för en idé och gärna vill få andra med sig, bör ej skyggt draga sig undan, när det gäller att bevisa riktigheten af denna idé. Jag har med eget exempel velat visa, att man med en noggrann tidsindelning, ordning och flit samt ett förnuftigt tillgodogörande af nutidens uppfinningar kan inrätta sitt lif så, att man till stor del blir oberoende af främmande hjälp och ändå får tid öfrigt för intellektuellt arbete.

Om någon skulle vilja komma med den invändningen, att detta kan ske blott undantagsvis, så vill jag svara, att det redan nu finns en hel del fruar, som göra på samma sätt. Och skulle någon mena sig vara för klen till ett sådant arbete, så blir mitt svar, att krafterna växa, medan de brukas. Naturligtvis får man ej känna efter små krämpor, utan låtsas, som om de ej funnes, då försvinna de ofta af sig själfva.

För öfrigt stärkes kroppen, om den vårdas rätt. Hit hör att stiga upp på bestämdt klockslag, sedan företaga en grundlig tvagning af hela kroppen i nattgammalt vatten och därpå en tio minuters gymnastik. Af egen erfarenhet vet jag, att man sedan med friska krafter och glad mod går till dagens arbete, i synnerhet om man direkt efter första frukosten kan taga sig en promenad i friska luften. Det är ej svårt att genomföra, hvad jag här talat för. Det behöfs blott en viljeanstängning i början, småningom blir det till en andra natur, och sedan går det som af sig själf. Vänjer man sig för öfrigt att noga indela sin tid och taga vara på minuterna, märker man inom kort hvilket stort kvantum arbete kan medhinnas på en dag.

Slutligen vill jag blott tillägga, att det för en husmor ej ligger något förnedrande i att med egna händer förrätta hemmets sysslor, till och med om det gällde både städning och diskning, och hon toge hjälp blott till skurning.

Nej, ingen skam är det, ingen förnedring, utan en ära att med friskt och glad mod taga på sig en del af bördan för upprätthållandet och förkofrandet af det gemensamma boet. Därför, I hustrur, som sen edra män sträfva och slita för att få debet och kredit att gå ihop, sätten ej makligt i godan ro, utan betänken, att I skolen vara dem till en hjälp, så att frid och glädje må bli bofasta i edra hem!

SLOTTET BERG VID STARNBERGERSJÖN.

Från Starnbergersjön.

II. Slottet Berg och Ludvig II.

MELLAN POSSENHOFEN och det kungliga lustslottet Berg är det endast en 15 minuters ångbåtsfärd. — Berg är säkerligen det enklaste af alla Ludvig II:s slott, men det är intressant på grund af den roll det spelat i den olycklige konungens historia.

Hit var det den 18-årige Ludvig drog sig undan några veckor strax efter sin tronbestigning. En stor, vacker akvarell af Correns i ett af slottets rum framställer honom i det ögonblick, då han landar utanför slottet, och man behöfver ej vaktmästarens upplysande anmärkning för att förstå, att han var en af de ståtligaste, vackraste män i sitt rike. "Till och med om han varit en tiggare, skulle han väckt uppmärksamhet genom sitt utseende. Ingen människa, gammal eller ung, rik eller fattig, kunde motstå den förtrollning, som utgick från hans personlighet," skrifver en österrikisk författare, som sammanträffade med honom strax efter hans tronsbestigning.* Hvilka stolta planer närde han ej i sitt sinne! Hur skulle ej konsten och vetenskapen blomstra i hans land, hvars hufvudstad redan, tack vare farfaderns och faderns sträfvanden, blifvit en de sköna konsternas medelpunkt, prydd som den var med de härligaste byggnader! Den stränga uppfostran i rätt stor afskildhet han fått bidrog ju också att låta det nya lif såsom

* Meddeladt i Clara Tschudi: Ludvig II, konge av Bayern.

LUDVIG II AF BAYERN.

OTTO I AF BAYERN.

Bayerns konung, hvilket väntade honom, framstå än härligare. I solglans låg framtiden för den nittonårige fursten.

I slottets nedre våning brukade konungens moder vanligen bo under sitt uppehåll därstädes. Ingen lyx möter ögat, den med grått eller blått siden klädda möblen är enkel, men vacker. En del oljemålningar och pennteckningar på väggarna vittna om att kungamodern låtit Ludvigs smak vara härskande äfven här. Motiven äro nämligen hämtade dels från Schillers dramer, för hvilka konungen, som bekant, starkt svärmade i sin barndom och tidigare ungdom, dels från Wagners musikdramer, hans mannaålders stora svärmeri. — Bland konstsakerna stannar man gärna inför en ryttarstaty i vax af kejsarinnan Elisabeth, som står på en marmorkonsol.

Inte heller öfre våningen, som konungen själf bebodde, utmärker sig för någon större lyx. Men målningar och skulpturverk vittna tydligt om i hvilken fantasiens och drömmarnas värld konungen älskade att lefva. I den stora matsalen, hållen i hvitt och guld, drages blicken genast till Eichters och Heizels härliga 42 akvareller med motiv ur Wagners Tristan och Isolde, Lohengrin, Rheingold, Walküre, Siegfried och Götterdämmerung. Under hvarje akvarell är anbringad en liten tafel med den motsvarande Wagnerska texten. — I Blå salongen utgöra alabasterstatyerna af Lohengrin, Siegfried, Tannhäuser, Parsifal och Den flygande holländaren de förnämsta sevärdheterna. — I ett sidorum fästes blicken på tre stora akvareller af Frank och Eibner. Det är några scener från festligheter inom S:t Georgs orden, ett riddarkapitel, en festbankett och en dubbing, som utgöra ämnena. Ludvig är stormästare och verkar nästan öfverväldigande i sin prakt och skönhet, då han ger den knäböjande svennen riddarslaget. Man förstår, huru han skulle vara liksom skapad för en dylik situation. Omkring sig hade han ju för en stund lyckats trola fram ett stycke medeltid.

Berg gömmer säkert Ludvig II:s bästa minnen. Där hade han vistats mången gång under sin barndom, där uppehöll han sig äfven sommaren efter sin kröning, den sommaren, då Richard Wagners vänskap gjorde hans lif rikt och lyckligt som aldrig förr.

På sin sextonde födelsedag hade Ludvig öfvervarit uppförandet af Wagners Lohengrin, och den hade gjort ett mycket starkt intryck på honom. Mest bidrog säkert härtill — Ludvig var ej i djupare mening musikalisk — att sägnen om svanriddaren var knuten till Hohenschwangau, det slott han alltsedan barndomen haft särskildt kärt. Kort efter tronbestigningen lät Ludvig kalla Wagner, som vid denna tid befann sig i mycket svårt ekonomiskt trångmål, till München, och då konungen sedan flyttade ut till Berg, förärade han honom en villa med härligt läge vid sjön ej långt därifrån. Den lycklige mästaren vågade knappast tro, att hans stoltaste dröm blifvit verklighet, att han funnit en furste, hvilkens högsta glädje det var att främja hans verk.

Det är vid denna tidpunkt i Ludvigs lif man helst vill dröja. Ty obestridligt är väl, att i det estetiska svärmeri, som bemäktigade sig honom, det fanns en kärna af något annat och bättre, det fanns en brinnande längtan efter renhet och fullkomlighet. Och hvarför tro, att det var endast estetiska känslor, som drefvo honom t. ex. att invid Berg bygga upp ett litet kapell, "die Königskapelle", och att smycka dess väggar och altare med de härligaste konstverk han kunde komma öfver? Kapellet, som är byggdt i ren götisk stil, ligger långt inne i parken och är nu knappt synligt från slottet.

(Forts. å sid. 460)

LUZERN

Förnäm vistelseort under sommaren.
G:D HOTEL NATIONAL
 Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön. Rum från 4 kr. Ill. prospekt gratis.

MEDAN DEN första höst-
ningen går genom
de svenska skogarna och stän-
ker blodets och guldets färg
öfver landskapet, bringar en
af våra yppersta naturskildrare
i färger, artisten Bruno Lilje-
fors, en hälsning till Stock-
holm från den svenska natu-
ren i form af en utställning
af sina senaste taflor. Den-
samma pågår sedan medlet af
förra veckan i konstförenin-
gens lokal vid Trädgårdsga-
tan och omfattar ett trettio-
tal konstverk, mogna, starka
alster, några af en monumen-
tal hållning och alla gifna med
den djupa naturuppfattning,
som är adelsmärket på Bruno
Liljefors' skildrargärning.

Som Idun i sitt n:r 30 d.
år meddelade en längre, af
karaktäristiska bilder åtföljd
uppsats om konstnären, hans

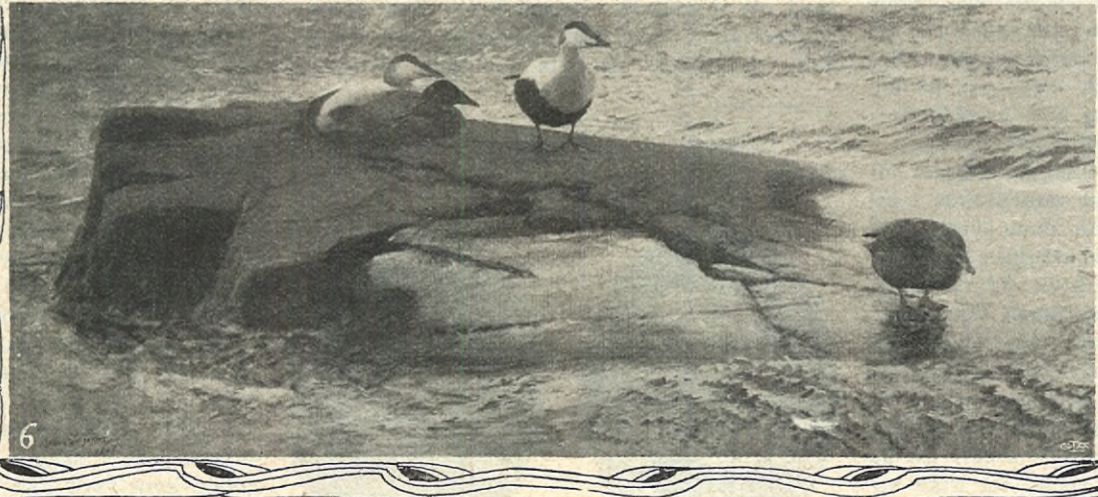
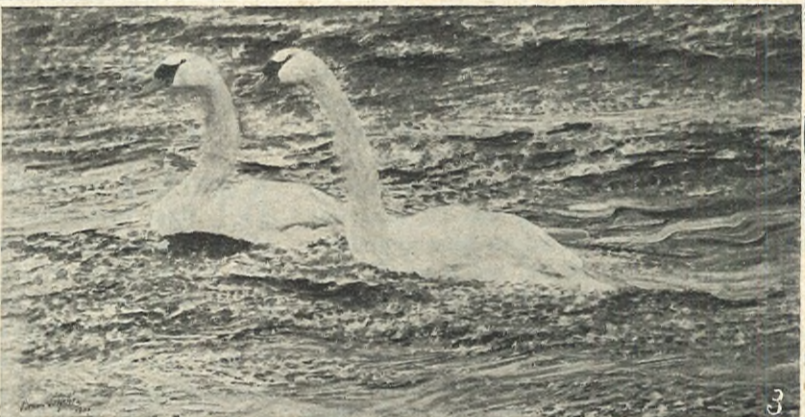
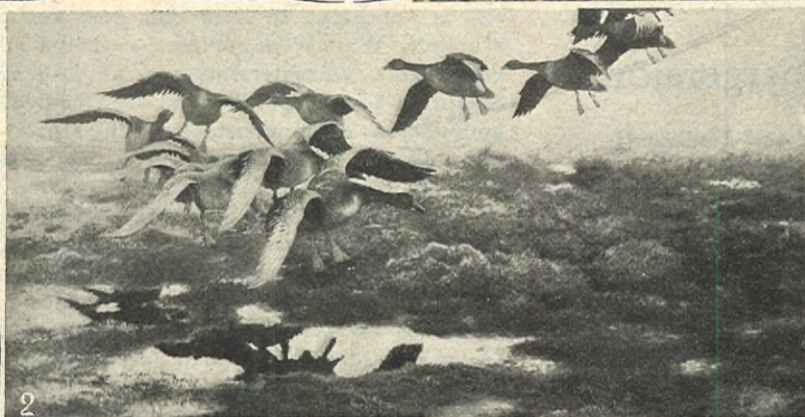
Från Bruno Liljefors-utställningen.

vildgäss“ till ett pris af
respektive 7,000 och 10,000
kronor, medan statens in-
köpsnämnd föreslog till inköp
ängsstudie med en spof.
Dessutom ha af enskilda
mecenater inköpts flere konst-
verk, så att utställningen
äfvén i detta hänseende kan
betecknas som en lysande
framgång.

Längre fram på hösten gå
taflorna till utlandet för att
utställas i några af kontinen-
tens hufvudstäder. Och där
väntas förvisso den genialiske
konstnären af nya segrar.

Liksom Zorn och Carl
Larsson synes Liljefors vara
skickad att bidraga till den
moderna svenska konstens
världsrykte. Och detta med
all rätt. När man äger en
sådan egenart, ett sådant all-
var i sträfvandet att nå

hem och hans verk
m. m., inskränka
vi oss nu till den-
na erinring om
hans nyss öppna-
de utställning,
hvarifrån vi med-
dela vidstående
reproduktioner af
några af de för-
nämsta dukarne.

Nationalmuseum
skyndade genom
sin nämnd att för-
värfva "Hafsörn-
bo" och "Fällande

det högsta, står
framgången färdig
att räcka den he-
liga lagern åt
konstnären.

Här gifves den
åt en man, som
aldrig kompromis-
sat, aldrig brytt sig
om dagens opi-
nion, utan endast
lydt sin inre röst.
Sådant är sällsynt
— och stärkande
att få bevittna.

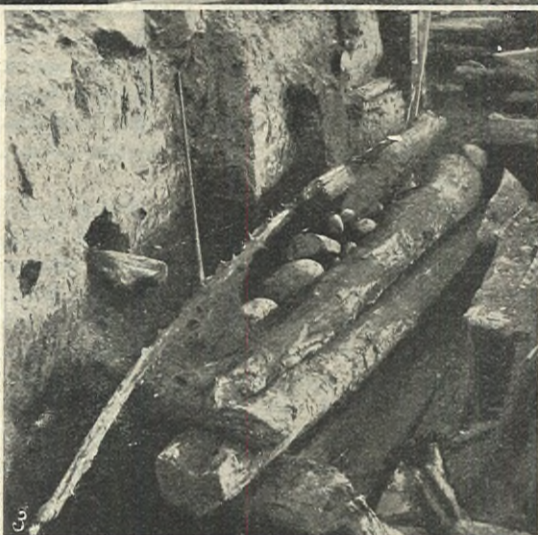
SOM BEKANT torde vara, ha i Uppsala sedan i våras pågått synnerligen märkliga utgrävningar af delar af det gamla Uppsala. En stor del af Östra Aros' och af det nuvarande Uppsalas äldsta historia torde genom dessa grävningar vinna ny belysning. Arkeologien, historien och geologien torde alla ha skördar att vänta på detta fält. Man har bl. annat här haft ett enastående tillfälle att följa utvecklingen af träkonstruktioner från vikingatiden till bort emot medeltidens slut. Man har funnit inalles 6 öfver hvarandra liggande och af lerskikt åtskilda kulturlager, alla innehållande fynd af olika slag såsom metallarbeten, träsaker och redskap, husgerådssaker, delar af glaserade lerkärl m. m. Det har härigenom blifvit möjligt att konstatera de olika kulturskiktens och de med dem sammanhängande byggnadernas ålder. Som toppunkt i serien möta stenbyggnader, äldst det Andska kommunitetshuset, ur hvilket den äldsta universitetsbyggnaden vuxit fram. — De här återgifna fotografierna äro ämnade att ge en allmän föreställning om de under grävningarnes gång blottade kulturskiktens

Från det forna Uppsala.

utgräfningsområdet möta vi där ett sådant utseende hos träkonstruktionerna, som bild 4 visar. Som synes har den nämnda lådkonstruktionen här en mycket invecklad karaktär. Bakom lådorna och mellan dem och den dåvarande staden finnes utlagd ett golf af halftimmer, såsom synes på bilden.

Nästa bild visar en del af den strandskoning, som uppfördes till skydd mot Fyrisån (Sala-ån) vid den tid, då holmen upphörde att tjänstgöra som hamn. Vid denna tid börja stenkonstruktionerna att utgöra holmens centrum. Man har här med säkerhet funnit den äldsta universitetsbyggnaden bestående af en äldre massivt uppförd midtbyggnad med därtill fogade yngre och ej så gediget byggda flyglar. Till detta komplex ansluter sig en rektangulär byggnad af rullsten, inneslutande efter hvad man antar bl. annat Olof Rudbecks vattenkonsthus. Bild 6 visar ett tidigt stadium af universitetshusets utgrävning. I universitetshusets midtbyggnad finnas öfver hvarandra trenne golf. Det understa är ett flisgolf af hälleflinta. Vid tiden för universitetets anläggning och samtidigt med att flyg-

utseende. Bild 1 visar det äldsta kulturskiktet, som ligger djupt under den nuvarande Fyrisåns yta. De här gjorda fynden gifva vid handen att det tillhör öfvergångsperioden från vikingatiden till kristen tid. De träkonstruktioner, som man här funnit, ha ett utseende, som påminner om våra gärdsgårdar. Det är unga träd stöttade med pålar och stenar, hvilka senare bildade en stenläggning eller stenplan. Redan i nivån närmast häröfver, som visas af bild 2, möta vi de stora träkonstruktionerna, som hvilade på ris- och stenbäddar och bestå af stora lådor, som konstruerats i hvarandra och påbyggts under olika tider. De gröfsta af dessa konstruktioner bestå af stenkistor, omgifna af grofva ekträd, och finnas i södra delen af utgräfningsområdet. Bild 3 visar en sådan konstruktion. Gå vi nu till norra delen af

lärne tillbyggdes pålades ett tegelgolf. Detta hvilar egendomligt nog på en bädd af medeltida takpannor, hvilket synes på bild 7, som är tagen från ett hörnrum i den bibehållna flygel. Omkring år 1500 pålades ett nytt tegelgolf i samband med att man gjorde en enda sal af midtbyggnaden och spände hvalf öfver hela rummet. Detta tredje tegelgolf synes på bild 8, likaledes tagen från det nämnda hörnrummet, till hvilket en ingång från salen leder genom en hörnpelare, och som möjligen är det gamla carcer.

Som bekant önskas från vetenskapligt öfrigt intresserad håll att få de gamla stenbyggnaderna konserverade. Afgörandet af denna sak hvilar för närvarande i Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens händer.
C. B. W.

1. DET ÄLDSTA KULTURSKIKTET, 1100-TALET. 2. TRÄKONSTRUKTIONER PÅ RIS- OCH STENBÄDDAR, 11- OCH 1200-TALEN. 3. STENKISTOR OMGIFNA AF EKTRÄD, 1100-TALET. 4. LÅDKONSTRUKTIONER OCH GOLF AF HALFTIMMER. 5. STRANDSKONING UPPFÖRD TILL SKYDD MOT FYRISÅN, 1300-TALET. 6. FRÅN ETT TIDIGT STADIUM AF UNIVERSITETSHUSETS UTGRÄFNING. 7-8. TEGELGOLF HVILANDE PÅ EN BÄDD AF MEDELTIDA TAKPANNOR, 1400-TALET.

Minnet af ännu en vår och sommar, som grepo djupt in i Ludvigs sjäslif, är knutet till slottet Berg. Det var år 1867, det år då han ingått trolöfning med sin kusin, hertiginnan Sophie, yngsta dottern till hertig Max och hertiginnan Ludovica. Den sommaren var det synnerligen lifligt umgänge mellan Berg och Possenhofen, hvarje morgon red kung Ludvig rundt Starnbergersjön eller seglade han på Tristan tvärs öfver densamma för att öfverlämna en rosenbukett åt sin trolöfvade. Och ofta möttes de båda unga på Rosenön. — Under tiden arbetades det af alla krafter i München för att restaurera det kungliga slottet och nyinreda de för drottningen bestämda rummen; landets främsta kopparstickare voro selsatta med att teckna hennes porträtt, öfverallt i riket förbereddes ståtliga bröllopsgåfvor, ny hofstat utnämndes, och program för bröllopfestligheterna utarbetades.

Som man vet, kom emellertid aldrig förbindelsen till stånd. I september samma år bröt konungen den, till världens oerhörda förvåning. Öfver denna tilldragelse hvilat som öfver så mycket annat i Ludvigs lif mycken oklarhet, men af allt att döma voro de båda kontrahenterna, oaktadt de möttes i kärleken till Wagners musik, hvarandra alltför olika, för att ett samlif dem emellan skulle ha kunnat blifva lyckligt. För öfrigt började redan nu egendomligheterna i Ludvigs lynne att framträda, hvarför det säkert var en stor lycka, att intet äktenskap blef af. Men mellan Ludvig och hertig Max' familj inträdde fullständig brytning, och äfven konungens moder vände sig i vrede och bitterhet från honom. Säkert är, att brytningen med Sophie lämnade djupa spår i Ludvigs sjäslif.

Från denna tid öfvergaf han Berg och uppehöll sig på sina mera aflägsna slott, Hohenschwangau, Neuschwanstein, Linderhof och Herrenchiemsee. Till de tre sistnämnda hade han själf uppgjort ritningarna. Neuschwanstein, som är hållet i ren romansk stil, är obetingadt det vackraste och mest imponerande af dem. Miljon efter miljon åtgick till byggnaderna och deras oerhördt praktfulla inredning. Själf undersökte han mången gång, hur arbetena utförts, men anlände i allmänhet sent på kvällarna eller, under de sista åren, midt i natten till slotten. Vid sina nattliga färder begagnade han sig af en kolossal praktvagn, som om vintern sattes på medar. Den liknade en jättebärstol, var helt och hållet förgylld och smyckad med en grupp nymfer och genier. Då den passerade genom byarna, dragen af sex mjölkhvita hästar och strålande upplyst af elektriskt ljus, rusade människorna förskräckta ut ur husen och trodde sig se en öfvernaturlig uppenbarelse.

Prins Ottos sinnessjukdom, som så plötsligt utbröt 1872 — den unge fursten hade ju för sitt glada lynnes skull fått namnet Otto der Fröhliche — krossade allt det lefnadsmod, som Ludvig hade kvar. För hvarje år gled han djupare in i melankoliens mörker, och då hans excentricitet blef allt vildare, måste man ändtligen, i början af juni 1886, besluta sig för att fråntaga honom regeringen och internera honom. En mörk, regnig natt infunno sig ett par läkare, dr Gudden och dr Müller med en skara pålitliga sjukvaktare på Neuschwanstein och förde konungen under sträng bevakning till slottet Berg, som var bestämdt till hans bostad. Man kan nästan ej låta bli att finna det grymt, att just detta slott med alla dess ljusa minnen blef Ludvig anvisadt till uppehållsort. Han var ju fullt medveten om hvad som skedde och reflekterade bittert öfver sitt öde. "Att från livets höjder slungas ned i det tomma intet — jag kan ej uthärda det," hade han utbrustit, innan han lämnat Neu-

schwanstein, och den tanken måtte ha gripit honom med allt större styrka, då han vid inträdet i Berg mötte den stora akvarellen af Correns.

I andra våningen af slottet stannar man en stund i Ludvigs enkla sofrum, vid hvars ena vägg står en bädd med hvita sidenkuddar och blått sidentäcke. Öfver sängen hänger ett krucifix. Men både kuddar och täcke ha stora fläckar, vattnet har nämligen runnit däröfver i strömmar. Det var här man lade den döde konungens kropp på aftonen den 13 juni 1886, då man funnit honom och dr Gudden i Starnbergersjön. De hade gått ut och promenerat, och som konungen förefallit fullkomligt lugn och behärskad, hade dr Gudden vinkat åt de medföljande vaktarne att aflägsna sig. Man väntade dem hem till kl. 8, men klockan blef både $\frac{1}{2}$ 9 och 9, utan att de kommo. Då vidtog man förskräckt efterforskningar och fann slutligen bådas lik. Hur det tillgick vid katastrofen vet ingen med säkerhet. Nyare forskningar tyda på att konungen ingalunda, såsom man trott, velat söka döden i vågorna, utan att han haft tanke på att simmande uppnå byn Leoni för att därifrån med vänners hjälp kunna fly undan sina vaktare. En fruktansvärd kamp har tydligen ägt rum mellan honom och läkaren.

Följande dag flyttades Ludvigs kropp ned i första våningen och lades på moderns bädd, och dit strömmade sedan de många, många, som envist nekat att tro, att ryktet var sant, att kung Ludvig den andre var död. Och liksom för att erinra om alla de svikna illusioner, som mött konungen i arbetet och kärleken, hängde just ofvanför bädden ett par akvareller, den ena utgörande "Projekt till en ny teater i München", den andra föreställande ett parti af Rosenön i Starnbergersjön. En hög pelare med ett krucifix på är rest på det ställe på stranden, invid hvilket man fann konungens lik. Och strax ofvanför reser sig på en höjd ett litet minneskapell i romansk stil, där hvarje år den 13 juni i närvaro af den kungliga familjen en stilla mässa läses för den olycklige fursten, hvars minne nu, sedan man något fått blicka in i de oerhörda själsstrider han hade att utkämpa, framkallar så mycket vemod och innerlig medkänsla.

MARIE LOUISE GAGNER.

KONUNG LUDVIGS MINNESKAPELL.

LARS LUNELL:

Säterflickans farväl.

Motiv från Dalarne.

HON STOD DÄR på kammen i morgonens sken
och såg nedåt i dalen på gytttrade hus;
hon stod där så stilla, så tyst och allen
bland furor i sakteligt, vajande brus.
Hon blickade neder från gladen i skog,
men blicken den klara, den skymdes i dag;
att tungt var för hjärtat, det syntes väl nog
af vemodets skugga på solbrynta drag.

Hon lefvat därnere i kojorna grå
och vallat i välkända bergen sin hjord;
hon fröjdats vid glittrande bäckarne små,
när brudskön i sommarn stod fädernejord.
Nu flyktad var blommornas härliga tid
och stigen var strödd med de gulnade blad,
och sångarn, som kvittrat i lundernas frid,
han skyndat till palmernas länder åstad.

Och själf skall hon flytta till främlingastrand
till vännen, den såta, som reste i vår.
Han byggt dem en hydda, han köpt sig ett
land,
men ensam på farmen i fjärran han går.
Till vintern han väntar från hemmet sin
brud,
den blomman han lämnat i granarnas skygd.
Så lydte det sista, det hjärtliga bud,
som kom öfver hafven till vallflickans bygd.

Dock ännu en tårblick från kammen dit ner,
till dalen, där vårliga minnena bo,
till glittrande sjö, som i morgonen ler
och vaggas de snöhvita blommor till ro.
Den bilden hon trycker så fast i sitt bröst,
hon önskar den med till den okända jord,
och där skall den stråla till lefnadens höst,
bevarad så trogen från sätern i nord.

Till rosiga läppar hon vallhornet för,
och tonerna klinga så vida omkring.
Ett mångdubbelt eko från bergen hon hör,
ett eko från djupblå jättarnes ring.
Det eko hon tolkar som skogens farväl,
ty skogen har hjärta för vallflickans tår.
Den tanken ger balsam åt sorgbunden själ,
och nöjd emot framtida öden hon går.

Köp Vänersborgs Balskor!

Bästa svenska fabrikat!

Lätta! Eleganta! Hållbara!

Hvarje sula stämplad med vidstående fabriksmärke. Tillverkas som specialitet efter Wienermetod af

Aktiebolaget

A. F. Carlsson Skofabrik,

Vänersborg

Försäljes i minnt hos de flesta skohandlande i riket.

Hon såg en märkvärdig syn framför sig. Det var uppe på Bergåsen — farfadern stod däruppe med blodiga händer och stirrande ögon och vinkade . . .

Hon gaf till ett skri af fasa och rusade upp. Hon slog armarna om Antes hals:

“Hjälp mig — rädda mig . . . !”

Men så vaknade hon till medvetande igen. Då låg hon i sängen med ett kallt omslag på hufvudet. Ante stod bredvid.

Hon log och sträckte armarna mot honom . . .

*

Mali-Åsa hade blifvit tyst och underlig på sista tiden.

Jon Mikael's Ante skulle gifta sig till midsommar. Det hade redan lyst första gången. Mest hela socknens folk var bjudet, ty det skulle bli storbröllop. Både Jon Mikael's och Olina hade varit i färd med Mali-Åsa att hon skulle vara med och sjunga på Antes bröllop, men Mali-Åsa ville i väg till fäbodarna.

Jon Mikael's ville inte gärna släppa korna bara med en vakterska till fäbodarna. Björnen kunde ju vara framme.

“Jag är inte rädd för björnen. Den har jag varit i färd med förut . . .”

“Jaja,” mumlade Jon Mikael's, “björnen skall ju vara svag för vackra kvinnfolk och sång . . .”

Så fick Mali-Åsa ge sig af ensam till fäbodarna, under det att där nere i storgården rustades till bröllop . . .

Hon grät, där hon gick till skogs, Mali-Åsa. Ty hon visste det ingen annan anat — ingen fick ana — att hon skulle bli mor.

Inte ens för Ante hade hon sagt det. Det var ju hennes skuld alltsammans — han hade ingen skuld däri och hon skulle ensam bära sin olycka.

Åh, hvilka månader af ängslan och oro. Men ingen hade märkt något. Då och då hade det väl hetat: “Hvad Mali-Åsa har blifvit tystlåten och olik sig.” Men aldrig hade någon kunnat hysa en misstanke om det, som händt . . .

Hon var ju aldrig tillsammans med pojkarne. Hon brydde sig ju aldrig om pojkar, Mali-Åsa. Och på hennes dygd tviflade ingen . . .

Dygd — dygd . . .

Hon skrattade hårdt och bittert — hon visste ju, hon, att det som skett måste ske. Och det var ingen synd. Det var så med farfar och fiolen — han hade fått den gåfvan och därför måste han spela. Hon hade fått kärlekens gåfva och den sjöng oemotståndligt inom henne . . .

*

Midsommarafton . . .

Nere hos Jon Mikael's är gården pyntad med löfruskor och äreportar, fiolerna gnälla och glädjen står högt i tak. På logen går dansen i yrande fart och inne i storstugan är dukadt ett väldigt långbord med gudsgåfvor af olika slag.

Men uppe på Bergåsen ligger en ensam liten kvinna, vridande sig i själs- och kroppsqual . . .

Det är Mali-Åsa, som i ensligheten blifvit mor . . .

*

När Olina veckan efter midsommar kom upp till fäboden, var Mali-Åsa så sjuk, att hon med knapp nöd kunde gå uppe. Hvad som fattades henne begrep Olina ej. Ty Mali-Åsa var så underlig — hon talade förvirradt och gick som i en dröm. Jämt och ständigt talade hon om farfars fiol och rätt som hon gick kunde hon ta Olina häftigt i armen och fråga: “Säg, Olina, hör du inte hur farfars fiol spelar däruppe på Bergåsen?”

*

Åh — det var en uppståndelse i hela socknen! Det var ju alldeles förfärligt. Hvem hade kunnat tänka detta om Mali-Åsa, den vackra, dygdiga Mali-Åsa, som hade en ängels röst, när hon sjöng i kyrkan?

Hon hade blifvit häktad för barnmord. Och hon hade med djup ruelse bekänt sitt grymma brott.

Det hade nu skett så på eftersommaren. Olina och Mali-Åsa hade vallat korna på Bergåsen. Just däruppe på toppen hade de mött ett par pojkar nerifrån bygden, som voro ute på jakt. De hade slagit sig i samspråk med pojkarne och under tiden sprungo hundarna omkring och nosade. Plötsligt började en af hundarna gräva i marken.

Mali-Åsa hade blifvit alldeles hvit i synen och stått som förstenad. Men så hade hon rusat fram — slängt hunden åt sidan och skrik: “Låt bli mitt barn! Rör inte mitt barn!”

Och där hade också Mali-Åsas barn funnits liggande bredvid en gammal, för länge sedan nedgräfd, halft förmultnad fiol . . .

*

Sådan var nu lagen att Mali-Åsa måste dö. Efter lag skulle hon halshuggas och därtill steglas, då hon burit hand på en närskyld.

Men domarne hade misskund med henne för hennes ungdoms och fågrings skull. Intet stegel skulle misshandla hennes vackra kropp, efter det hon på stupstocken lidit sitt straff.

På Bergåsen, där brottet skett, restes stupstocken.

Mycket folk hade samlats och trängdes rundt spetsgården.

Där kom Mali-Åsa i rackarekärran, lugn och frimodig syntes hon, och vacker var hon som kanske aldrig förr. Magister Calleson hade fått bereda sitt kära skriftebarn till den sista svåra färden, och han gick nu med böjdt hufvud och tunga steg efter rackarekärran.

Rundt om hördes jämmer och gråt. Ingen kunde hjälpa — men det var ett elände att skåda den fagra Mali-Åsa, allas älskling, i denna djupa förnedring. Självar hon den enda, som ej grät. Ett stort härligt lugn hade kommit öfver henne. Hon såg folket som i en dimma och hörde dess jämmer som i en dröm. Och plötsligt — just när hon satte sin fot på schavotten — kom det för henne ett minne från barnaåren: den dagen, då hon i sin nakenhet och hjälplöshet stod ansikte mot ansikte med döden, i skepnad af vildmarkens odjur. Och med ens kom hon ihåg mors gamla psalm, som räddat henne så underligen. Med sin klara, rena röst började hon äfven nu att sjunga. Det blef andlöst stilla rundt om — endast en och annan snyftning hördes. Men genom folkets snyftningar och suset af furornas kronor trängde klar och stark, utan en darrning, Mali-Åsas röst när hon sjöng sin egen psalm:

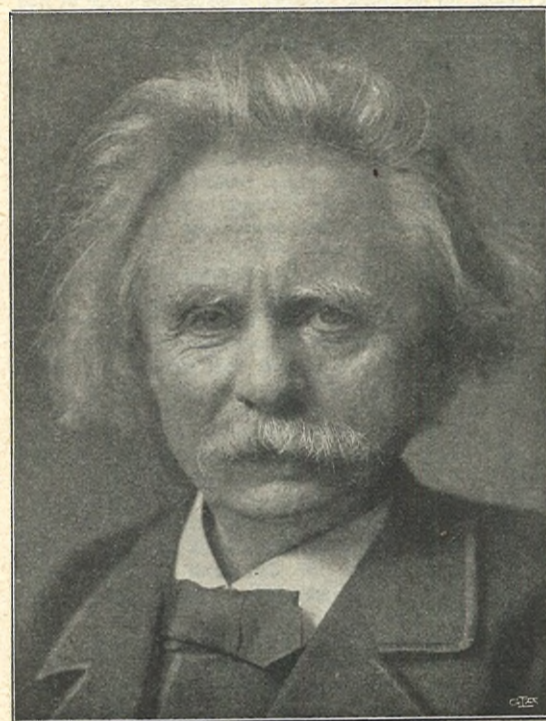
Min kläder tagas af,
min synd, o Gud, begraf
i Kristi sidosår,
så skall min skröplighet
bli värd till härlighet,
när jag af jord uppstår . . .

*

Det är en sägen, att om på det ställe, där en ogärningsman afrättats, uppväxer barrskog, då är det ett tecken, att ogärningsmannen gick bort i sina synder och blef fördömd. Men växer där löfskog, har den afrättade funnit nåd hos den högste.

Och där Mali-Åsa lät sitt lif, där växer nu en frodig dunge af albuskar — de enda på hela Bergåsen.

Det är tecknet, att Guds nåd varit större än människornas rätt.

Edvard Grieg.

SKARAN AF STORE män, som under det 19:de århundradet gjorde Norge ryktbart som kulturland, glesnar mer och mer. Nu har också vårt västra grannlands nationellaste tonskald, Edvard Grieg, skördats af döden.

Han afled på sin villa Trolldhaugen invid Bergen efter en längre tids ohälsa.

Född i denna det norska västlandets hufvudstad, där de andliga strömningarna alltid varit lifliga, växte han upp i ett musikaliskt hem, hvarest tonkonsten idkades icke som förströelse, utan emedan den var ett andligt lifsbehof för familjens alla medlemmar. Af sin moder, som var en utmärkt pianist, erhöi Grieg den första undervisningen i musikens konst, och det rikt begåfvade barnet utvecklades snabbt under hennes ömma och entusiastiska vägledning. Hvad som äfven bidrog att ge näring åt konstnärsanlagen var den storslagna naturen kring födelsestaden; den talade dagligen till det unga, känsliga sinnet och grundlade hos Edvard Grieg den djupa kärlek till norsk natur och norskt lif, som sedan fann så friska och glänsande uttryck i hans musik.

På inrådan af Ole Bull skickades Grieg, 15 år gammal, till Leipzig för att studera vid därvarande konservatorium. Men vistelsen därstädes, ehuru fruktbarande i musikteoretiskt afseende, kunde ej bringa den unge konstnären till klarhet med sig själf, utan det blef först

